

LBRIS

We know
books

RĂZBOINICUL

Rafael

Nadal

și regatul
său de
zgură

Christopher
Clarey

Traducere din
limba engleză de
Radu Hângănuț

pilot
books

CUPRINS

Capitolul 1.	Monumentul	009
Capitolul 2.	Valorile	025
Capitolul 3.	Arma	051
Capitolul 4.	Pânza	069
Capitolul 5.	Vizita	101
Capitolul 6.	<i>La primera</i>	109
Capitolul 7.	Precursorii	134
Capitolul 8.	Rivalii	158
Capitolul 9.	Surpriza	184
Capitolul 10.	Fondatorii	210
Capitolul 11.	Acuzațiile	234
Capitolul 12.	Clasicii	261
Capitolul 13.	Limbajul	294
Capitolul 14.	Ritualurile	305
Capitolul 15.	Seceta	313
Capitolul 16.	<i>La décima</i>	333
Capitolul 17.	Regatul	356
Capitolul 18.	Toamna	380
Capitolul 19.	<i>La última</i>	405
Capitolul 20.	Inelele	429
Mulțumiri		459

Capitolul 1

MONUMENTUL

Rafael Nadal lipsea de la Roland-Garros pentru prima dată în ultimii douăzeci de ani, dar chiar și-așa continua să atragă atenția publicului.

În timp ce mii de fani se îndreptau spre intrarea principală pentru startul ediției din 2024 a Openului Francez, coborând treptele late de piatră, o statuie strălucitoare din oțel inoxidabil, înaltă de trei metri, reprezentându-l pe Nadal în aer, în plină acțiune, era pentru mulți prima oprire pentru selfie-uri.

Stătea acolo, în centru, sfidând regulile și protocolul, doar prin forța voinței și a matematicii.

De ce să imortalizezi un *spaniol* în catedrala tenisului francez? De ce să ridici o statuie unui campion încă activ (a fost inaugurată în 2021)? Dar întrebarea reală e: cine și-ar fi imaginat că cineva ar putea să aibă forța și rezistența necesare pentru a câștiga cel mai solicitant și epuizant turneu de tenis de paisprezece ori?

- Pentru mine este cel mai uimitor record din istoria sporturilor individuale, a spus Feliciano López, prietenul lui Nadal, la rândul lui o vedetă a tenisului spaniol. Să câștigi un titlu de Grand Slam - la asta visezi când ești jucător de tenis. Dar să câștigi același Grand Slam de paisprezece ori... Nici măcar nu îndrăznești să te gândești la asta. E o nebunie.

Contrar a ceea ce crede majoritatea, Rafael „Rafa“ Nadal nu se opune atât de mult cultului creat în jurul lui. Fă o vizită la

Rafa Nadal Museum, deschis încă din timpul carierei sale, în incinta Rafa Nadal Academy din orașul său natal, Manacor. Vei avea parte de o doză sănătoasă de autoglorificare ce contrazice imaginea sa publică de persoană modestă.

Dar nu a cerut niciodată această statuie de la Openul Franței. Numărul de victorii pur și simplu devenise atât de abertant de impresionant, încât reacția firească a fost un gest pe măsura acestora. Francezii, rareori lipsiți de orgoliu național, au fost nevoiți să accepte inevitabilitatea lui Nadal.

- Este adevărat că, deși nu-mi place să spun asta, ce am realizat la Paris e foarte, foarte special", a spus Nadal. Sunt recunoscător și înțeleg gestul. Am realizat ceva aproape inimaginabil.

Prin urmare, de-acum va face parte mereu din peisajul de la Roland-Garros, nu doar din cartea de recorduri a turneului. Impunătoarea statuie, creată de artistul spaniol Jordi Díez Fernández, a devenit un loc de pelerinaj. Nu este Luvrul. Nu există bariere, nici frânghii de catifea, nici alarme. Turneul te invită să te apropii foarte mult de artă. Am văzut o femeie sărutând piciorul statuii de oțel a lui Nadal pentru o fotografie și câțiva bărbați care răcneau imitând lovitura de dreapta cu efect și mișcarea de „biciuire” redată de statuie.

Kevin Wu, un tânăr tenismen american, ai cărui părinți i-au oferit bilete la French Open drept cadou de absolvire, era printre cei adunați în jurul monumentului.

- Cred că are sens să existe statuia, pentru că a câștigat de atâtea ori, a spus Wu. Mi se pare că e turneul lui Rafa.

Era, fără îndoială, turneul lui - dar mai era și suprafața lui. Cărămida roșie zdrobită de la French Open și de pe alte terenuri preferate de Nadal, ca Monte Carlo, Barcelona sau Roma, e abrazivă, lipicioasă și imprevizibilă. Această vastă pânză de zgură, măturată la finalul fiecărui set, îi dă de gol pe diletant și pe începător, dar îl avantajează pe veteran, în special pe cel care a crescut jucând pe o astfel de suprafață.

Zgura este pentru Nadal ceea ce e apa pentru Michael Phelps sau aerul pentru Simone Biles: un habitat natural care le garantează succesul de fiecare dată. Paradoxal, zgura nu era suprafața preferată a lui Nadal în copilărie, dar, pentru tot restul carierei sale, a rămas cea care i s-a potrivit cel mai bine.

În iunie 2023, m-am întors la locul unde a început totul și am vizitat terenurile din copilăria lui Nadal. În timp ce se desfășura French Open, am plecat din Paris, am luat un zbor spre sud, în Mallorca, și am jucat câteva mingi pe zgura roșie, la modesta academie de la marginea orașului său natal, Manacor, unde s-a apucat de tenis. Plimbându-te pe coridoarele prăfuite și prin vestiarele Clubului de Tenis Manacor, care e clar că a cunoscut vremuri mai bune, nu puteai să nu te gândești: „Care erau șansele ca un mare campion să vină tocmai de aici, din locul ăsta?”

Probabil mici, dar nu chiar atât de mici pe cât ai crede, dacă ții cont că Mallorca, o insulă cu mai puțin de un milion de locuitori, a mai dat lumii un alt jucător care a ajuns numărul 1 mondial chiar înaintea lui Nadal - Carlos Moyá. Deasupra terenurilor din incinta clubului, era agățat un banner decolorat cu imaginea celor doi băieți localnici care au reușit să ajungă în top. „E ca și cum Rhode Island ar produce doi jucători numărul unu în lume, unul după altul”, a spus James Blake, fost tenismen american și comentator ESPN.

A trebuit ca o mulțime de lucruri să se alinieze perfect ca Nadal să ajungă cine este astăzi: un unchi, Toni, care știa tenis și care locuia alături de restul familiei lui; un alt unchi, Miguel Ángel, care fusese sportiv de talie mondială; părinții, Sebastián și Ana María, care au știut când să se dea la o parte; Carlos Moyá, care a devenit un model pentru tânărul Nadal și care i-a demonstrat că orice este posibil; impresarul și, ocazional, partenerul de antrenamente Carlos Costa și, mai presus de toate, un copil cu un temperament ideal pentru a-și pune în valoare talentul ieșit din comun și energia debordantă.

- A fost combinația perfectă, a spus Emilio Sánchez, fostul star al tenisului spaniol, devenit ulterior antrenor.

Totodată, atât de multe lucruri ar fi putut să-l abată pe Nadal de la drumul său: accidentări, dinamica familiei, fotbalul, banii, plictiseala, presiunea, albastrul cerului deasupra mării Mediterane, care părea atât de departe de terenurile de zgură pline de praf, bandanele ude de transpirație și sacrificiul de zi cu zi.

Care erau șansele?

Mi-am amintit că m-am gândit la ceva similar când am vizitat Kopaonik, o stațiune de schi modestă din Serbia, acolo unde Novak Djokovic, unul dintre viitorii mari adversari ai lui Nadal, a luat prima lecție de tenis chiar peste drum de pizzeria familiei - așa cum și Nadal luase prima lecție de la unchiul său Toni, chiar peste drum de apartamentul în care locuia familia lui.

Când am pășit pe acel teren de hard din Serbia, fisurat și neîngrijit la momentul vizitei mele, în 2010, mi-aș fi putut imagina orice alt destin pentru Djokovic. În familia lui nu erau jucători serioși de tenis - doar câțiva schiori care au evoluat în competiții. Dacă acele terenuri n-ar fi fost exact în acel loc și exact în acel moment și dacă Jelena Genčić, o profesoară de tenis carismatică și care se pricepea de minune să descopere noi talente, nu ar fi ales acea vară ca să țină cursuri pe terenurile izolate din munții Serbiei, Djokovic nu ar fi avut niciun debut precoce și nici experiențele fundamentale de care orice jucător profesionist de tenis are nevoie la începutul carierei.

Dar Genčić, cu ochii ei albaștri deschiși și cu nasul ei fin, s-a întâmplat să fie acolo, sortită să fie ghidul lui Djokovic pe un teritoriu necunoscut, deși nimic din toate astea nu făcea parte dintr-un plan prestabilit. Așa cum s-a dovedit mai târziu, tânărul acela cu părul zbârlit a fost în locul potrivit și la momentul potrivit ca să pornească într-o misiune cu șanse minime de reușită

și să ajungă în vârf, în ciuda războiului, a problemelor economice și a izolării.

Atunci când încerci să-l cunoști cu adevărat pe Nadal, ai senzația că trebuie să-i urmezi exemplul, să transpiri și să suferi asemenea lui: să-ți depășești limitele, chiar și în zilele libere. Pe măsură ce scriam această carte, am fost atras, în stilul lui Rafa, de diverse ritualuri - plimbările matinale, cafeaua proaspăt măcinată, respirația profundă -, care nu mă lăsau să mă gândesc la obiectivul final. Știm că există „interpretarea metodică”. Ei bine, cam așa arată o scriitură „metodică”⁰¹: cu cât afli mai multe despre Nadal, cu atât vrei mai puțin ca totul să fie ușor și să fii scutit de probleme sau de obstacole dificile. Când am scris *Maestrul*, cartea mea despre Roger Federer, idealul meu era să intru în starea de flux. Când scrii despre Nadal, ai impresia că trebuie să simți la rândul tău încordarea, să simți cum te dor mușchii în timp ce construiești narațiunea cărămidă cu cărămidă, trăgându-ți din când în când pantalonii de trening printr-o smucitură, ca să te asiguri că totul se desfășoară într-o ordine perfectă în fața ecranului de laptop.

Cu mult înainte de apariția lui Nadal, am călătorit într-o altă parte a Spaniei - somnorosul Monzón, din provincia Aragón - și mi-am plimbat degetele pe zidul fabricii unde Conchita Martinez s-a îndrăgostit de tenis și de energia lui. De-a lungul timpului, mulți jucători au ajuns să aibă o carieră în tenis datorită unor astfel de ziduri. Se pare că micuța și timida „Conchi” a fost unul dintre ei, lovind acest zid ore întregi, zi de zi. Curând, a demonstrat tuturor ce potențial avea, iar familia ei, având puține resurse și zero experiență în tenis, a trebuit să ia decizia deloc ușoară de a o lăsa să plece la Barcelona, la vârsta de doar doisprezece ani, ca să se antreneze. A ajuns

⁰¹ Interpretarea metodică este tehnica teoretizată de Konstantin Stanislavski, prin care actorii ajung să se identifice cu motivațiile și emoțiile personajului pe care îl joacă. Analog, scriitura metodică presupune ca autorul să-și găsească propria voce literară, imersându-se în psihologia personajelor pe care le creează. (n. red.)

să devină prima femeie de origine spaniolă care a câștigat Campionatul Wimbledon, învingând-o pe regina terenurilor de iarbă, Martina Navratilova, în finala din 1994. Mai târziu, Martinez a devenit căpitanul Spaniei în Cupa Davis, consiliindu-l pe Nadal și pe colegii lui.

- Desigur, și norocul joacă un rol, dar cred că cel mai important este să fii pasionat de ceea ce faci și să te bucuri de proces, a spus Martinez. Îmi amintesc că, în cazul meu, am pus mâna pe o rachetă și n-am mai vrut să-i dau drumul niciodată. Sunt sigură că și Rafa a fost pasionat de tenis și că i-a plăcut să învețe tot mai mult și să încerce să devină din ce în ce mai bun. Iar asta e ceva esențial. Bineînțeles, Rafa e un campion aflat la un cu totul alt nivel. Ce a realizat el deja e un vis devenit realitate. Dar când te uiți înapoi, de unde a pornit, rămâi șocat. Niciodată când începi un lucru nu știi unde te va duce.

Acum aș vrea să vă povestesc despre o altă călătorie pe care am făcut-o, mult mai lungă, la periferia orașului Harare, în Zimbabwe. Acolo era o fermă de avocado, administrată de o familie, care, în realitate era o academie de tenis. Proprietarul era un individ încărunit, adesea descult, pe nume Don Black, care jucase la Wimbledon în tinerețe și care a fost atât de încântat de această experiență, încât a decis să organizeze „propriul lui mic Wimbledon” în Africa rurală, unde să poată să formeze viitori campioni.

Încetul cu încetul, a amenajat și a îngrijit patru terenuri de iarbă și a agățat un panou pe gard cu același vers din poemul lui Rudyard Kipling, „If”, care este afișat deasupra intrării jucătorilor pe Centre Court: „Dacă poți să-ntâmpini triumful și dezastrul / Și să-i tratezi pe cei doi nemernici la fel”.

Don și soția lui, Velia, au avut trei copii - Cara, Byron și Wayne - care, în ciuda tuturor tulburărilor politice de acasă, au reușit cu toții să joace în circuit și, mai mult decât atât, la Wimbledon. Byron și Cara au ajuns pe locul 1 în lume la dublu și, deși niciunul dintre frați nu a reușit să împlinească dorința

lui Don de a câștiga simplul masculin sau feminin la All England Club, au onorat visul tatălui lor. Cara a câștigat proba de junioare în 1997 și dublul mixt împreună cu Wayne în 2004. Byron a ajuns în sferturile de finală la simplu și în finala de dublu masculin.

Agronomia le-a conturat destinul.

Care erau șansele?

În urma numeroaselor conversații pe care le-am avut cu Nadal de-a lungul anilor, pot să spun că el nu și-a pierdut nici timpul, nici energia gândindu-se la asta.

Este una din calitățile lui definitorii: capacitatea de a rămâne ancorat în prezent. Dintotdeauna acesta a fost scopul oricărui jucător de tenis și era greu de atins chiar și înainte de era rețelelor de socializare și a serviciilor de streaming. Nadal a învățat să se concentreze pe ce conta cu adevărat cu ajutorul rutinei și al diferitelor sale obiceiuri și a învățat să se folosească de disciplină și de obișnuință ca să simplifice obiectivele care păreau prea complexe. Dar natura sa a mers mână în mână cu educație. Poate că Nadal excelează în fața provocărilor, fie ele reale sau imaginare, dar nu e un tip care să stea pe gânduri la nesfârșit. Energia lui nervoasă, cu totul ieșită din comun, și spiritul competitiv l-au împins înainte și, iar dacă totuși mai reflecta uneori, ridicându-și o sprânceană, privirea retrospectivă avea o valoare limitată - cu excepția cazului în care era vorba despre vânzarea biletelor la muzeul care-i poartă numele. Singurul lucru care mai poate face o diferență acum, când cureți cu adidasul linia de fund de pe terenul de zgură, îți dai părul după urechi, îți ștergi sudoarea de pe față și bați mingea de pământ din nou și don nou este punctul pe care urmează să-l joci.

Celălalt aspect care joacă un rol decisiv este că rădăcinile lui Nadal nu sunt doar rădăcinile lui. Ele sunt prezentul lui. El nu are nevoie să facă un pelerinaj nostalgic la locul modest unde a început totul: să zboare din Spania continentală sau de și mai departe, însoțit de jurnaliști și de o întreagă echipă de filmare, spre Manacor (cu o populație de 43.000 de locuitori), ca să

ajungă la aceste terenuri de zgură de la marginea orașului. Trece pe lângă ele tot timpul, chiar dacă se oprește foarte rar. Academia lui ultramodernă de tenis, care, de asemenea, îi poartă numele, e în apropiere. Apartamentele din Manacor în care a copilărit sunt și mai aproape, iar noua lui casă - o casă de vis, pe o stâncă, cu un ponton ca cele din filmele cu James Bond, săpat în rocile de dedesubt - e în Porto Cristo, stațiunea aflată la doar doisprezece kilometri de Manacor, care de mult timp e un refugiu pentru clanul Nadal.

Când oamenii spun, pe bună dreptate, că Nadal e cu picioarele pe pământ, la acest pământ se referă. S-a născut în Manacor, a crescut acolo și, în afară de anul plin de sușuri și colaborări pe care l-a petrecut la internatul din Palma, capitala Mallorței, a stat în Manacor. S-a căsătorit cu o localnică, Maria Francisca Perelló, și a rămas un localnic, de obicei întorcându-se cât de repede posibil din călătoriile care l-au făcut un nume cunoscut mult dincolo de insula lui natală. În adolescență, el, părinții săi și sora lui mai mică, Maribel, s-au mutat într-un bloc de apartamente din centrul Manacorului, împreună cu bunicii și familia lui Toni Nadal, fiecare generație și fiecare nucleu familial primind propriul etaj. Clădirea se afla într-una din piețele principale ale Manacorului, unde era și cea mai reprezentativă biserică din oraș, pe care Nadal o vedea de aproape de pe balconul lui.

Odată ieșit pe ușă, se găsea înconjurat de o comunitate primitoare și unită, plină de chipuri familiare, de vecini și de comercianți pe care îi saluta politicos - o comunitate în care ostentația și fanfaronada nu erau privite cu ochi buni. Același spirit civic, adânc înrădăcinat în ființa lui, avea să-l aducă și în lumea tenisului, aproape recreând atmosfera rurală pe marile terenuri ale turneeleor de la Monte Carlo, Roma sau Roland-Garros.

Dar Mallorca a rămas casa lui. Povestea lui a început acolo, a continuat acolo și probabil că se va și încheia acolo. Pentru Nadal, un om care prețuiește consecvența și loialitatea, e firesc ca

suprafața aspră pe care și-a făcut ucenicia pentru prima dată, sub îndrumarea lui *Tio Toni*, să fie cea cu care va fi asociat mereu.

Tenisul pe zgură se potrivește cu valorile lui și, mai mult ca sigur, o parte din aceste valori se datorează tocmai tenisului pe zgură: etica muncii, aversiunea față de scurtături, tendința de a te gândi la ceilalți, trăgând plasa de nivelare după o sesiune de antrenament ca să-i netezești suprafața pentru următorii jucători. Dar, ce-i drept, Nadal n-a fost pur și simplu un specialist pe zgură. El și echipa lui au respins această etichetă încă din primii ani în circuit, când tehnica și serviciul lui nesigur făceau să pară puțin probabilă ideea că avea să spargă tiparele într-o bună zi. Dar urma să câștige de nenumărate ori pe celelalte suprafețe, mai rapide, ale tenisului profesionist, devenind unul dintre cei mai buni sportivi din toate timpurile.

- Prima dată când mi-am dat seama că urma să aibă o carieră strălucită a fost în 2005, după ce a câștigat primul lui Roland-Garros, a spus Brad Gilbert, antrenorul foștilor lideri mondiali Andre Agassi și Andy Murray și al campioanei U.S. Open Coco Gauff. Rafa a pierdut devreme la Wimbledon, iar Canada a fost ridicol de rapidă în acel an. N-am mai văzut de atunci un hard atât de rapid. L-a bătut pe Andre în acea finală, iar mi-am zis: „Tipul ăsta nu-i doar un jucător de zgură. E un jucător de tenis, un mare jucător de tenis, care se poate adapta la orice condiții“.

Nadal a fost suficient de talentat, ambițios și versatil ca să câștige două titluri la Wimbledon pe iarbă și încă șase titluri de Grand Slam pe terenurile dure, din acril cu strat amortizant, de la Australian Open și U.S. Open.

Dar zgura alunecoasă era *terra firma* lui, refugiul unde totul era compatibil cu setul lui divers de abilități și cu mentalitatea sa de războinic. Într-un sport care, de-a lungul ultimelor decenii, a câștigat viteză și a pierdut din subtilitate, zgura continuă să răsplătească răbdarea și strategia de câștigare a punctelor. Pe

măsură ce jucătorii alunecă spre lovituri - dar doar unele tipuri de lovituri, aceasta necesită un joc de picioare specific.

- Știu antrenori care își instruiesc jucătorii să alunece pe zgură la fiecare minge, însă pur și simplu nu e adevărat, a spus Michael Chang, surprinzătorul câștigător al Roland-Garros în 1989.

Profioniștii au devenit „sliders“ pe orice suprafață în încercarea de a-și extinde raza și de a-și consolida apărarea: imaginează-ți-l pe Djokovic derapând din poziție deschisă și intrând într-un rever cu două mâini, aproape în șpagat. Dar cu sprijinul pe care îl oferă un hard, jucătorul poate să se împingă și să-și schimbe direcția în orice moment. Pe zgură, trebuie să aluneci din timp ca să poți să-ți schimbi direcția, iar lovirea mingii trebuie să se sincronizeze cu finalul derapajului. Dacă începi să aluneci prea devreme sau prea târziu, nu mai ai nicio șansă să te sincronizezi.

Simpla viteză, pe care Nadal o avea odată cu vârf și îndesat, nu este suficientă. Trebuie să-ți perfecționezi coregrafia, iar Nadal era în stare să pornească și să se oprească cu forță și cu o precizie impecabilă deopotrivă. Nu era un balerin în adidași, ca Roger Federer, fostul lui mare rival, fin ca un coniac, dar stilul de prădător al lui Nadal vădea un alt fel de autoritate.

- Pur și simplu se mișcă mai bine pe zgură decât ceilalți, mi-a spus Federer. Pentru că are o poziție deschisă pe ambele părți, e ca și cum ar juca două forehanduri de pe linia de fund. Eu nu pot să fac asta, așa că pierd pe ici, pe colo câte un metru sau doi. Deci, din punctul ăsta de vedere, are un avantaj uriaș. Nu știu cum a fost să crești făcând asta, dar cu siguranță a fost foarte dificil.

Mișcarea explozivă, dar perfect controlată a lui Nadal este una dintre explicațiile posibile pentru ceea ce ar putea fi cea mai fenomenală - atât de fenomenală că rămâi cu gura căscată - realizare individuală din sportul secolului XXI.

Tenisul modern nu duce lipsă de istorie. Wimbledon a fost disputat pentru prima oară în 1877. Dar, când Nadal a

apărut pe scenă la Paris, în 2005, recordul de șase titluri la simplu masculin la Roland-Garros, cel mai important turneu de zgură din lume, îi aparținea fără dar și poate lui Björn Borg. De la retragerea lui timpurie, la începutul anilor '80, doar compatriotul lui Borg, Mats Wilander, și flexibilul brazilian Gustavo „Guga“ Kuerten reușiseră să câștige trei.

- Nimeni n-o să mai câștige șase niciodată, mi-a spus fostul număr 1 Ilie Năstase la începutul anilor 1990. Erau alte vremuri.

Dar Nadal, în mod uluitor - și acest cuvânt chiar se pretează în cazul de față -, a făcut mai mult decât să dubleze totalul lui Borg.

- Așa cum unui profesionist obișnuit i-ar fi greu să-și imagineze cum am câștigat eu, Guga Kuerten ori Ivan Lendl de trei ori, la fel de greu ne e și nouă să ne imaginăm cum a câștigat Rafa de paisprezece ori, mi-a spus Wilander. Nu reușesc să înțeleg. Dacă ești pe deplin conștient că o să te doară îngrozitor în cazul în care pierzi și dacă totuși ești dispus să-ți asumi un asemenea risc iar și iar, înseamnă că te dedici confruntărilor cu toată ființa ta. Iar noi n-am fost niciodată capabili de asta.

Veteranul francez Nicolas Mahut știe pe pielea lui ce înseamnă un record care pare de neclintit. A luat parte la meciul care a fost și va rămâne cel mai lung din istorie, împotriva lui John Isner, în primul tur la Wimbledon, în 2010, pierzând cu 70-68 în setul al cincilea, după unsprezece ore și cinci minute de joc sacadat, dominat de serviciu și care s-a întins pe trei zile. Regulile au fost schimbate de atunci la turneele de Grand Slam pentru a elimina posibilitatea unor astfel de seturi-maraton la finalul meciului. Dar Nadal a reușit să-l impresioneze cu desăvârșire și pe Mahut.

„Când joci la Roland-Garros de paisprezece ori, te gândești că ai avut o carieră bună“, i-a spus Mahut publicației sportive franceze L'Équipe. „Când câștigi paisprezece meciuri acolo, nu-i rău deloc. Când ajungi în a doua săptămână de paisprezece ori, ești unul dintre cei mai mari jucători. Iar când